National Library of Israel

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

ובכן, לא אורלנדו
ולא מיסלנדו, לא
בונומי ולא בנעמי,
גם לא מוסולינה
האפשיסם אף לא
ברסלינה הפאפיסם—

אל דוקא פקדה ושנצר שלנו, הם הם שסדרו מחדש את הזורה האיטלקית ובקרוב יתפשרו עם צרפת בדבר „הנבאות" על המקומות הקדושים בא"י ופפני דרכי שלום יעשו כמונו, להבדיל אלף הברלות, במשרד הרבנות: שני רבנים ראשיים—אחד לאשכנזים ואחד לספרדים..

ואי"ה, אחר שבת־נחמו יאסף ה„רבי" שלנו את כל תלמידיו למיניהם להודיעם סוף־סוף כי העבירו במאבנו את הקושאן שה„חדר" על שם מלכותו ב„קונדרה", ומעכשיו יוכל לעשות בו כאדם הנושה בתוך שלו, ויתנהג עמם מעשה „בעליהבית" כדבעי, ל„מעוידעת" כל עמי הארץ..

***

אמרו רבותינו ז"ל: „בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו", ואנכי — למה אכחד? — איני מתקנא בכל וכלל בתלמידי אלה שזכו בשבוע זה לבלפורים קטנים ומכש"כ לתאומים, אבל קנא קנאתי בראש־הועד מחדירה שזכה להברים מברקים ולבמבם מכתבים ל„חלונות הבבוחים" עד.. הבר' הלאמנים ועד בכלל; ביחוד בערה בי אש קנאתו ממש בקראי בהפוע"צ שיר תודה „אל בלפור" בבכודו ובעצמו, בחרוזים כל־כך מוצלחים, וע"כ שנסתי את מתני וישבתי לערך סב אני מכתב לבלפור בלא קלף ובלא הרוזים.

וזהו פשתנו הכתב:

„מאי דיר לורד בלפור!"

בכה קרא כבודו הרם את ה„עזמות" האחרון ושמה בודאי על העצעתי לקרא את כל הילדים בשנה זו בארצנו על שם כבודו, באלכסנדר מוסדון בשעתו. ועכשיו יש לי הענג להודיע למעלתו כי אחדים מתלמידי בירושלם התעוררו והשתדלו בכל כחם לטובת הרעיון הזה, ובשבוע האחרון נולדו בעירנו תאומים שנקראו בשם „מסונה בלפור", כידוע, וגם תימני קטן ב„פפתרמלה", שנקרא שמו בישראל „בלפור משה".

איני זוכר אם ספרתי לכבודו כי אבי־התאומים הוא גם אבי כל תופש כנור ו„קלרינט" במאה־שערים — זהו ה„וואימשיפל" של ירושלם עיה"ק— זה חננו בבן־חמה, אחר משבעת הפלאים בעירנו, היודע לתופף בבתאתת על המשיה תפים גדולים, כמספר שנות חייו..

ויש מנבאים עתידות גם להרך הנימול ואומרים: זה הקטן גדול יהיה—בנגינתו, ובשם שזכינו לסופרים וישרים ומפורסמים וגם למנהלי תיאטרונים גדולים בשם אלכסנדר, כן נזכה פעם—מי יודע?—גם למנגן דגול בשם בלפור.

ו„במשכנות" וסביבותיה פשטה שמועה כי משיח יהיה תימני, ככתוב ב„בייבל": „והלך בסערות תימן"—ירחם ח"ו..

בכל אפן, חושב חנני כי מעלתו ישבע נחת ממשפחת הבלפורים והבלפוריות הקטנים שלו — כן רבו! — הרבה יותר מאשר מ„בלפוריה" בעמק יזרעאל..

ומחמת שהיום ערב־שבת נחמו בעולם ועודני עיף קצת מהתענית של אתמול, הנני מסגר הפעם כז, עיקר שכחתי:

Yours very truly,
AZMAVETH.

גם בני־דודנו הסכימו פה אחד להצעתי שבאה בשעור האחרון להחליף עמנו את תשעה־באב, ואמנם הפעם לא התחלכו „מנוי אל גוי" בכל שלשת ימי „אבלות" לעשות בקורים זא"ז, בדרכם, לברכתי שלום—במקום קרבן: חרבן..

הנ"ל.

***

עברתי בערב ט"ב בעיר העתיקה, בדרכי, והנה תפש בי סוחר הודי ברחוב הבטרק, משכני קצת הצדה ולחש לי לאמר: „אדון! היום באו לחנותי הרבה משכנינו וקנו ממני את כל המפלות.. יש פחד אולי בשביל זה הלילה.. מפני החג שלהם?" אמרתי לו: ואם יש פחד, למה מכרת להם?—ונעלם.

ובשהגעת לשוק ראיתי אחד מבני־דודנו עומד לפני גל של „עבר", מכריז עליהם בקול וצועק: „עשרה בגרוש אל סבר!". פתאום עברו בשאון הלוצים אחדים הבים עליהם וקרא בשנוי: „בידהא „סבר", יא נאס!" (כלומר: עוד חזון למועד, רבותי!) והבריו יושבים למולו בבית־הקפה עולים ואומרים אחריו: „אה בילאלה! בידהא „סבר"..". ו"א: אמנם כן, עוד חזון למועד..

***

ובערב הלכתי לי לכתל־המערבי, נדחפתי בכל כחי לתוך הזרם הגדול של אחב"י שבאו בנעריהם ובזקניהם, עדי הגיעו בסכנות־נפשות ממש, אל הכתל, שם מצאתי מאות יהודים חלוצי־סנדלים וחלוצים פתח־כנופיות כנופיות עמדו מסביב לזוז שישב על הארץ ודרש בקול על חרבן בית־המקדש, ויותר מכלם הצליח לרכז בסביבו קהל גדול מאברכי ירושלם אדם אחד מישן־הבירה, ספר יהודי ספק גוי, שעמד בתוכם והטיף לאמונה ולאהבה—מעשה „משיח"..

ואת המאי אני מזכיר: לבי לא הלך אחריהם, אף לא אחרי הצעירות שהקיפו את ר' בן־ציון ובקשו לשמע את דרשתו; ואני פרשתי לי לקרן־זוית וישבתי על המדרגות עם אחדים מתלמידי, ותלמידותי לבקיעת הרקיע..

***

פתח אחד ואמר: ראו מה בין יפו וירושלם! שם בת"א אין אבנים ובונים בתים והיכלים על החול—מהיה נפשות! ופה בירושלם ישבו אבנים ומלעים לרב ולא בתים, ורק ב„דאר היום" בונים היכלים ל„תלפיות" ו„רוממות" אל בגרונם..

נדחק אלינו זקן אחד מן הצד, הוציא עיניו מן המדרש ואמר: משל לבן־אדם שבנה לו פלטין והיכלות, ולאחר שגמר את בניניו הוא מאסף כבבל־בית חרו"ל את כל האבנים שנשארו, לתור חצרו ועשה מהן גלים גלים, אף הקב"ה שהוא „בעל־בית" טוב והרוץ, כידוע, לאחר שגמר לבנות את עולמו, אסף את כל האבנים לתור חצרו בירושלם, והסלעים האלה נשארו לנו עד היום הזה..

***

פתאום הגיח אחד המערבים מתוך החור, צעד לפנינו בגאון ואנחנו קמנו בסחילה לפניו—אחרי המנדט—דרך, אחר ישבנו והשיחה מנשכה..

הוסיף הזקן ואמר: מספרים כי בזמן האחרון אמר הקב"ה למלאכיו שרצונו לרדת מצת על פני הארץ לראות מה שעשו שם בני־אדם במשך אלפי השנים? מיד ירדו עמו לכרך גדול וראה בתי־נאות ותיאטראות רכבות־הברזל רצות ועפות כאחשתרנים וכבני־דמכים מעל לגגות ובבטן האדמה, ובתוכם מגדל גבה וראשו מגיע השמימה. שאל הקב"ה: אם זהו מגדל בבל? ואמרו לו כי זהו פ ר י ז! ויצא מכליו ממש מרב התפעלות. משם הובילו אותו לכרך שני וראה סבריקאות והעיר בלה עשן, ורחובותיה הומות ממיני אדם ואמרו לו: זוהי ל ו נ ד ו ן! תקע „כביכול" מרב שמחה..

אח"כ הובילו אותו לברלין ולאמריקה עד שהגיעו לא"י. מכיון שהגיע לתוף ראה לנגד עיניו רחובות ארוכים וישרים ובתוכם הנמנסיה, בקר גם את בית־המרחץ ו„הקזינו" ועבר גם לפני המסעדה הגדולה ושאל: הזוזי אודיסה? ואמרו לו: הליכה! הזוזי ת לא ב י ב!..

מיד ברך „שהחיינו" וחלך משם לראות את המושבות עד שקרא פתאום: הנה ש כ ם! תמהו בני־יותו ואמרו: מהיכו הכיר דוקא את שכם? אמר הקב"ה: ראיתי בה את גליהאשפה מלפני אלפי שנים והכרתיה כך היתה אז וכך נשארה עד היום הזה..

***

והאמת אניד לכם, רבותי, כי בו בפ"ו זה קראתי במקום קינות ומדרש „איכה", בנחוג, את המאמר על „המאנדאט — ומה שאחריו" ו„השלח" האחרון.

ישבתי על הא"ץ בחליצת־הסנדל וקראתי בניגון של „איכה" על כל חצרות והיסורים של „המאנדאט", ש„אינו התגשמותו של תקות־המשיח" וכי „משיח עדיין לא בא"י כמו שאומרת חותלתי: המנדט כבר נתתם והכשר עודנו־ביוקר, ועיני עיני ירדה מים על ה„סכנה" הנשתקפת ר"ל לציוניות מאמריקה. כלומר מ כ ס פ י אמריקה". הוי! איך נשיר שירי ציון אם „בא"י גווע ירחון אחרי ירחון" ו„עתון אחרי עתון" (עיין משפט סילמו!), העיקר היא, כמובן, ה„תמיכה בספרות ובעתונות"..

ואני הנבר ראה עני, אעפ"י שיש לי כל כרכי „השלח", איני יכול לבנות לי בית, מחמת ש.. אין לי כסף נסיתי אמנם לבנות לא בהלואות הברנדוי־ים אלא ב„ארון הקדש": „השלח" למטה על פני „האריץ" ו„הרפים" למעלה, ורואה אני כי כל הוצאת „שטיבל" אינה יכולה בלנות אפילו „שטיבל", כלומר בית קטן למקלט ב„בוגי־בית", והכל תלוי על „בלימה"..

יהודי „אלץ" אחד אמר לי פעם: „ביתי זו אשתי".. אני מונה אצלה שלש אמות בקירקע—הרי זה יסוד; פהקדוש יש לה ב"ה שהיא יכולה לאחד קיר־אל־קיר—הרי לך כתלים, ואני גופא, הוא אומר, מאפיל עליה כנו, והרי לך הבית לפניך.

***

בשובע זה פגשתי ב„מורידדרך" שלנו כשהם רוכבים על חמורים, וערבים יחפים מחמרים אחריהם, כלומר אחרי החמורים, ומובילים אותם כלומר אל היהודים „העזאזל".. משם הלכו ישר ל„עזמות"—לא זה שבירושלם!—אלא מחוצה לה, מין כפר שנקרא בערבית „חיזמה".

ובשובי העירה ראיתי קהל גדול עומד לפני ה„בלדיה" ומכין של שטרים עומדים על המדרגות בחרב שלופה, ובשהופיע „הרבי" נתפרץ הקהל במחיאת־כפים ובני־דודנו שעמדו מנגד על הגזרה של „הקלייזל" שלהם, ובתוכם גם ה„מגיד" משכם נעלמו פתאום מרב קנאה וצרות עין.. כ

ואני אל שמחתי על בקו"ל זה של „הרבי" בהבלדיה, אלא בשביל ה„ספונג'ה" שעשו הפעם לנעלי הרבנות גם בזה הפעם

ספרים שהיה מונח שם עוד מימי ה„הוריה".

מהראו ש„הרבי" יבקר כפעם בפעם את המוסדות האלה, וביחוד את ה„דרך־עמומים": אולי יסכימו סו"ם להוציא מטם את הספה שעברה בירושה מאברהם־שה ואת השפה התורפית שנשארה לזכר מ„מאל־פחה"..

***

ומספרים מעשה ביהודי כפרי אחד שישב פעם בליל־הסדר ובכה ב„קול גדול" על הה"ר־גדיא. נכנס אליו שכנו ואמר לו: „מה לך כי נזעקת? כל ישראל שמחים ושרים את השיר חד־גדיא ואתה בוכה?" ענה הכפרי ואמר: איככה ל א אבכה אם לקחו „שני רבנים גדולים ומופלגים" כר' שונרא וכר' כלבא והכניסו אותם ל„חד־גדיא?" (במאסר).

כלפי מאי פסרתי לכם כל זאת:—באמת שכחתי.. כן, שמעתי כי בשבת שעברה צוה ר חיים לכל חסידיו בכל בתי־הכנסיות שלו לעשות „מי שברך" לשני הרבנים הגדולים שישבו במאסר ולומר בקול גדול את התפלה: „ואתה קדוש יושב וכו'"..

לצערי הגדול לא זכיתי להשתתף הפעם באספת החרדים, שהיתה בשבוע זה בביה"כ בתתי־ייטיו, ואולם מכל אש דקראתי ושמעתי מתלמידי תחביבים, נודע לי כי המוכיר „נאה" דורש ואינו מסיים עלה על הדוכן והכריז על אנ"י חברי האמתים, הצד שכנגד קם ועצק כי הם החרדים האמתיים, וליותר בטחון הוציא אחד מהם מתוך בגדיו את הציציות כדי להראות שמני יהדות, ותהי חרדה גדולה בעזרת־נשים, עד שבא הפסוק השלישי והכריח ביו"ח: עגנו התלוצים על הדוכן והתחילו להתפלל בקול רם: אלה ואלה דברי שקר..

ומבלי משים עולה על זכרוני אחד משירי היינה עלי ה„וכוחים" (דיספוטאציון בלע"ז). מעשה ברב ובכמר להבדיל שעמדו לפני המלך והמלכה להתוכח על עניני הדת וכבדו זא"א בכנויים גסים בחרפות ובגדופים. לאחרונה בקש המלך מאת המלכה לגלות לו את דעתה עם מי הצדק. ענתה המלכה ואמרה: ידעתי—

das sie alle beide stinken...

כלומר: שניהם מסרי—יש!

ברגע הזה „נתפרץ אלי היהודי האדמוני כל עוד נשמה באפו וצעק בארכימידום בשעתו: Dupuqa! כלומר מצאתי!

—מה מצאת — קראתי אליו מתוך עצבנות — ממון כסף?

—לא! חליפה! כל השבוע הזה יגעתי, חפשתי ולבסוף מצאתי כי „מנדט" בנימטריא—כ ה מ ה!

ואגב זכרתי כי „הרבי" שלנו הבמיה לרב קוק שלנו עוד לפני נסיעתו האחרונה לשוב לשבת־נחמו, ואי"ה ביום שבת־קדש זה, נלך כלנו בנעלינו ובזקניו לשמע מפיו את ההפטרה:

„נחמו נחמו עמי!

„דברו על לב ירושלם וקראו אליה:

„כל הגויים כאין נגדו,

„מאפס ותהו נחשבו לו"..

ולסוף הרי לכם מעשה שהיה עוד לפני מלחמת „סילמנייפה".

כשעוד רצה בנצחונה של „הארץ" על „דאר היום" נכנס למשרדו של המנהל ובידו מברק א מ ת י אחרון מלונדון.

— היום, קרא בנצחוני הגיעתנו סוף־סוף „מלגרמה" שלא תהיה היום ב„דאר היום".

פני המנהל הקריבו, ואולם כעבר רגע שאל בכ"ז:—ומתיכו, יקירי, אתה יודע כי לפחות הפעם לא יהיה מבו"ק זה אצ ל ם?

— פשוט, ענה סילמו, מפני שמברק זה היה ב„דאר היום" רק לפני שלשה ימים..

עז מות